

EMINA KAPIC

Pedagoški fakultet Univerziteta u Bihaću

izvorni naučni rad

Zainteresovanost i uključenost učenika u nastavu

Sažetak: Ovo empirijsko istraživanje bavi se zainteresovanošću i uključenošću učenika u nastavu. U istraživanju su korišteni standardizovani instrumenti: ZZN – Zainteresovanost učenika za nastavu i UUN – Uključenost učenika u nastavu. Istraživanje je urađeno na uzorku od 120 učenika IX razreda osnovnih škola s područja grada Cazina. Cilj istraživanja glasio je: ispitati uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu na uključenost učenika u nastavu. Jednofaktorskom analizom varijanse istražen je uticaj uključenosti učenika u nastavu na zainteresovanost učenika za nastavu. Utvrđena je statistički značajna razlika ukupne uključenosti i pojedinačnih dimenzija uključenosti (emocionalna, kognitivna i socijalna) na zainteresovanost učenika za nastavu. Uticaj interakcije značajan je za zainteresovanost učenika za nastavu kategorije (niska, umjerena i visoka zainteresovanost) na ukupnu uključenost i njene pojedinačne dimenzije uključenosti u nastavu s obzirom na spol i uspjeh. Uticaj interakcije značajan je samo za zaseban uticaj spola na kognitivnu uključenost učenika u nastavu.

Ključne riječi: učenik, nastavnik, zainteresovanost, motivacija, uključenost.

UVOD

Slaba zainteresiranost i površna uključenost učenika u nastavu postaju sve veći problemi s kojima se prvobitno susreću nastavnici, a potom i roditelji. To je i glavni razlog da se istraži *zainteresovanost i uključenost učenika u nastavu* te kako bi se ista mogla poboljšati. Dosadašnja istraživanja su se uglavnom

bavila uključenošću učenika u nastavu određenog nastavnog predmeta, motivaciji učenika na učenje i strategijama koje dovode do aktivnog učenja. Ovim istraživanjem htjelo se doći do saznanja da li zainteresovanost vodi uključenosti učenika u nastavu. Rezultati istraživanja potvrdili su da zainteresovanost vodi uključenosti učenika u nastavu. Iz tog razloga bitno je da nastavnik zna zainteresovati učenika za nastavu, jer učenikova zainteresovanost vodi uključenosti u nastavu. Nastavnik treba da izabranim načinima rada dovede učenika do zainteresovanosti, a samim tim i uključenosti u nastavu. Da bi se postigla zainteresovanost i uključenost učenika u nastavu nastavnici trebaju u učionici imati što interaktivniju nastavu. Učenici vole biti uključeni u nastavni proces kroz različite interaktivne oblike rada. S obzirom da je u našim školama još uvijek dominantna tradicionalna nastava, nastavnik treba u tradicionalnoj nastavi naći prostor da zastupi interaktivne oblike rada. Nastavnik učeniku u nastavi treba dati prostor da više radi, istraživa, iznosi svoje mišljenje, rješava problemske zadatke, jer će samim tim pored zainteresovanosti i uključenosti učenika u nastavi učeniku omogućiti da više svojim radom dođe do znanja koja će znati primijeniti i izvan škole.

S obzirom da je veliki broj definicija o motivaciji učenika i uključenosti učenika u nastavu kao i pregled ranijih istraživanja na navedenu problematiku u teorijskom dijelu ću navesti samo neke definicije i preglede ranijih istraživanja.

Zainteresovanost učenika za nastavu

Prema mišljenju Jeremića (2012) učenike je bitno motivisati da ono što nauče u nastavi znaju primijeniti u životu izvan škole i da znaju prepoznati vrijednost usvojenog znanja.

Boras (2009) smatra da motivacija učenika ne ovisi samo o vrsti nastavnog sadržaja, već i o postupcima učenja koji se primjenjuju u nastavi. Motivacija se povećava sa mogućnošću izbora sadržaja učenja i primjenom različitih nastavnih strategija. Na taj način omogućuje se podsticanje razvoja i kreativnosti svakog učenika, a najviše se podstiče razvoj potencijalno darovitih učenika.

”Ostvarenje postavljenog cilja stvara kod učenika percepciju o njegovim vlastitim sposobnostima koje utiču na nivo

motivacije za postignućem, porast samopoštovanja, vlastite vrijednosti i općenito utiče na intrinzičnu motivaciju” (Boras, 2009, str.43,44).

”Kad je učenik motivisan, spreman je primiti podatke ili informacije koje će kad se povežu sa drugim relevantnim asocijacijama stvoriti značenje i oblikovati ono što se zove učenje. Stanje samouvjerenja slijedi stanje usvajanja znanja. Učenik nakon potvrde učenja mora osjećati ponos i postignuće. To završno stanje izuzetno je važno. To je stanje u kojem učenik zna da zna i zbog toga se dobro osjeća. To je ključno stanje koje stvara motivaciju za sljedeću fazu učenja” (Jensen, 2003, str.192,193).

Tot (2010) govori o nastavi odnosno poučavanju koje podstiče učenje. Prema njoj nova razmišljanja nastavnog procesa protkana su specifični odnosima učenika i nastavnika koji su usmjereni motivisanju i osamostaljivanju učenika. Autorica konačnim ciljem smatra samoregulisano učenje koje pretpostavlja razvoj učenikove ličnosti, individualnosti i originalnosti. Kod učenika se stvara vlastita odgovornost za rezultate svog djelovanja.

Da bi nastavnici kod učenika podstakli motivaciju, a samim tim i zainteresovanost za nastavu trebaju koristiti interaktivne oblike rada koji učenike podstiču na učenje i rad. Interaktivnih oblika rada ima jako puno i svaki je zanimljiv na svoj način. Neki interaktivni oblici rada u nastavi su: slagalica, činkvina, vruća olovka, KWL tabela, izvještač primalac, intervju u tri koraka, heureka, venov dijagram, akrostih. Putem interaktivnih oblika rada u nastavi nastavnici učenicima čas čine interesantnijim i pružaju im veću mogućnost uključivanja u nastavne sadržaje.

Uključenost učenika u nastavu

Rovan, Šimić, Pavlin-Bernardić (2017) uključenost definišu kao posvećenost školskim sadržajima ili kao aktivno sudjelovanje u procesu obrazovanja i smatraju da uključenost predstavlja manifestaciju motivacije. Drugačije rečeno, motivacija predstavlja namjeru za uključivanje u aktivnost, a uključenost označava uključivanje u aktivnost, akciju samu. Najčešće je istraživani trofaktorski model prema kojem se razlikuju tri dimenzije

uključenosti: bihevioralna, emocionalna i kognitivna uključenost.

Autorice Rovan, Šimić, Pavlin-Bernardić (2017) pod bihevioralnom uključenošću podrazumijevaju različita ponašanja: praćenje uputa, učenje, postavljanje pitanja, poštivanje pravila u razredu, izvršavanje školskih zadataka, sudjelovanje u razrednim raspravama i sudjelovanje u drugim aktivnostima povezanim sa školom poput dodatne nastave, odlazaka na izlete i slično. Druga dimenzija je emocionalna uključenost koja se odnosi na sve emocionalne reakcije učenika bilo da su ugodne ili neugodne. U emocionalnu uključenost ubraja se i osjećaj pripadanja i važnosti školi, kao i pripadnost školi. Kognitivnu uključenost smatraju trećom dimenzijom uključenosti, a definiše se kao psihološko ulaganje karakterisano ulaganjem truda u učenje i razumijevanje kompleksnih ideja kao i na samu primjenu strategija učenja.

Bezinović, Marušić, Ristić Dedić (2012) bitnim preduslovom kvalitetnog učenja smatraju uključenost učenika u aktivnost tokom nastave. Oni smatraju da će učenici koji u toku školovanja razviju motivaciju za učenje nastaviti učiti čitav život. Iz tog razloga je važno da nastavnici primjenjuju različite strategije podsticanja interesa učenika kao i njihovog aktivnog uključivanja u nastavu.

Stanković-Janković (2012) nastavnikovu ulogu smatra važnom u početnim koracima obuke za učenje, jer nastavnik kroz nastavu daje glavne smjernice učenicima za njihovo uključivanje i rad.

Učenici se uključuju u aktivnosti zbog njihovog zanimanja za tu aktivnost. Uključenost u nastavu određujemo i time koliko učenici zapravo određeni nastavni predmet smatraju važnim. Učenici mogu biti uključeni u nastavu za određeni nastavni predmet zato što ih zanima taj nastavni predmet, zato što nastavnik primjenjuje interaktivne oblike rada u nastavi čime zainteresuje učenike za rad i zato što veća uključenost donosi viši nivo znanja iz određenog predmeta koje je potrebno učeniku za buduće zanimanje i sam rad u odabranom zanimanju.

Pregled ranijih istraživanja zainteresovanosti i uključenosti učenika u nastavu

Lalić-Vučetić (2015) u svom istraživanju o korelaciji faktora učenikovih uvjerenja o postupcima za razvijanje motivacije u nastavi i zainteresovanosti

učenika za učenje došla je do saznanja da će zainteresovanost učenika za nastavu odnosno motivacija postojati u zavisnosti od toga koliko nastavnici primjenjuju različite postupke motivisanja. Različiti postupci motivisanja od strane nastavnika odnose se na njegov način rada, stil ponašanja i poštivanje autonomije učenika. Kad se radi o stepenu motivisanosti za učenje u školi učenici kažu da su motivisani za učenje u školi onda kad otkrivaju nešto novo, uče nešto novo i kad rješavaju zadatke.

Perućica (2017) u svom istraživanju o motivaciji za učenje u zavisnosti od spola i uzrasta učenika dobila je da motivacija za učenje zavisi od uzrasta učenika. U njenom istraživanju dobiveno je da učenici nižih razreda osnovne škole pokazuju veću motivaciju za učenje od učenika viših razreda.

Rovan, Šimić i Pavlin-Bernardić (2017) svojim istraživanjem dobile su da subjektivna vrijednost i samoeфикаsnost u samoregulaciji predmeta hemije predviđa ugodnu emocionalnu uključenost, ali da je percepcija predmeta kao manje korisnog, važnog i zanimljivog.

Rovan, Pavlin-Bernardić i Vlahović-Štetić (2013) istraživanjem su došli do uvjerenja da su vrijednosti matematike pozitivno povezana sa spremnošću za učenje matematike, ali i negativno povezana sa strahom od matematike.

Krsnik (2005; prema Svedružić, 2012) svojim istraživanjem potvrdio je da historijsko-filozofski modeli doprinose boljem razumijevanju naučnog znanja i njegovog razvoja odnosno razumijevanju prirode nauke.

Warrick (2000; prema Svedružić, 2012) u svom istraživanju zaključuje da učenici pokazuju veliki interes i zadovoljstvo izrađujući projekte iz historije nauke u nastavi.

Svedružić (2012) na osnovu rezultata koje je dobio u svom istraživanju zaključuje da je interes za fiziku varijabla koja zavisi o obliku nastave koji se izvodi. Autor smatra da konstruktivistička strategija poučavanja ima veći potencijal za razvoj i očuvanje kako privremenih tako i trajnih oblika interesa, dok tradicionalne predavačke strategije u tom smislu smatra nekonkurentnim.

Šimić Šašić i Sorić (2011) u svom istraživanju zaključile su da ispitna anksioznost i strategije učenja varijable koje objašnjavaju uspjeh učenika u

stranom jeziku. Prema autoricama bolji uspjeh iz stranog jezika imaju učenici koji su više orijentisani na učenje, vjeruju da više kontrolišu svoje postignuće, imaju veću akademsku samoefikasnost, imaju manju ispitnu anksioznost i više koriste efikasne strategije učenja

METODOLOŠKI OKVIR

Predmet, problem i cilj istraživanja

Predmet istraživanja obuhvata zainteresovanost i uključenost učenika IX razreda u nastavu. Problem koji želimo istražiti odnosi se na utvrđivanje povezanosti između stepena zainteresovanosti učenika za nastavu, sa jedne strane i uključenosti učenika u nastavu, sa druge strane. Cilj istraživanja glasi: ispitati uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu na uključenost učenika u nastavu.

Zadaci istraživanja

Zadaci istraživanja su istražiti, utvrditi, analizirati i interpretirati:

- a) uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu na uključenost učenika u nastavu s obzirom na spol.
- b) uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu na uključenost učenika u nastavu s obzirom na školski uspjeh.
- c) analiza i interpretacija prikupljenih podataka istraživanja.

Hipoteze istraživanja

Polazna hipoteza glasi: Pretpostavlja se da postoje razlike u prosječnom nivou ukupne i pojedinačnih nivoa uključenosti u nastavu (emocionalna, kognitivna i socijalna) među učenicima s obzirom na nivo njihove zainteresovanosti za nastavu (niska, umjerena, visoka).

Za potrebe polazne (glavne) hipoteze istraživanja utvrđene su sljedeće radne hipoteze:

H-1: Pretpostavlja se da zainteresovanost učenika za nastavu utiče na emocionalnu uključenost u nastavu s obzirom na spol i uspjeh učenika.

H-2: Pretpostavlja se da zainteresovanost učenika za nastavu utiče na

kognitivnu uključenost u nastavu s obzirom na spol i uspjeh učenika.

H-3: Pretpostavlja se da zainteresovanost učenika za nastavu utiče na socijalnu uključenost u nastavu s obzirom na spol i uspjeh učenika.

H-4: Pretpostavlja se da zainteresovanost učenika za nastavu utiče na ukupnu uključenost u nastavu s obzirom na spol i uspjeh učenika.

Varijable istraživanja

U istraživanju postavljenog problema utvrđene su i mjerene sljedeće varijable:

- a) zavisna varijabla: zainteresovanost učenika za nastavu. Ova varijabla je numerička, racio intervalna i kontinuirana. Iskazana je u 3 kategorije: niska, umjerena i visoka zainteresovanost učenika za nastavu.
- b) nezavisna varijabla: uključenost učenika u nastavu. Ova varijabla je numerička, racio intervalna i kontinuirana.

Nezavisne varijable su i spol i školski uspjeh učenika. Spol je nominalna varijabla, a školski uspjeh je kategorijalna varijabla.

Instrumenti

UUN- Skaler uključenosti učenika u nastavu

Instrument za mjerenje uključenosti učenika u nastavu koji je korišten za potrebe ovog istraživanja djelo je Rimm-Kaufmana i saradnika (Baroodyja, Larsena, Curbyja, Abryja i Jepa, 2015). Ovaj instrument namijenjen je učenicima. Odnosi se na uključenost učenika u nastavu i ima 18 ajtema na koje odgovaraju učenici skalom Likertovog tipa. Instrument sadrži sljedeće subskale: socijalnu, kognitivnu i emocionalnu uključenost i mjeri stavove učenika o uključenosti u nastavu kroz kognitivnu, emocionalnu i socijalnu uključenost. U sklopu kognitivne uključenosti nalazi se 6 ajtema, a oni su: 1,2,3,4,5 i 6. U sklopu emocionalne uključenosti nalazi se 7 ajtema, a oni su: 7,8,9,10,11,12 i 13, dok se u sklopu socijalne uključenosti nalazi 5 ajtema: 14,15,16,17 i 18. O navedenim ajtemima učenici se izjašnjavaju vlastitom procjenom uključenosti u nastavu. Učenici će dati i sljedeće podatke pri popunjavanju instrumenta: spol, ocjenu na polugodištu, razred i odjeljenje. Skor skalera iznosi od 18-90. Stavke *Za vrijeme časa volim da pustim mozak na pašu da razmišljam o drugim stvarima* i *Nastava je u posljednje vrijeme gnjavaža*

obrnuto se vrednuju. Veći skor daje veću kognitivnu, emocionalnu i socijalnu uključenost.

ZZN- Zainteresovanost učenika za nastavu

Instrument za mjerenje zainteresovanosti učenika za nastavu koji je konstruisan za potrebe ovog istraživanja djelo je magistricice Emine Kapić (2017). Instrument je namijenjen učenicima. Odnosi se na zainteresovanost učenika za nastavu i ima 18 ajtema na koje učenici odgovaraju skalom Likertovog tipa. Instrument mjeri stavove učenika o zainteresovanosti za nastavu. Ajtemi *Zainteresovan/a sam za nastavu kad sa drugovima radim nestašluke na času* i *Nastava je u zadnje vrijeme naporna obrnuto se vrednuju*. Instrument je baždaren za potrebe ovog istraživanja, te njegov Kronbah Alfa iznosi ,886. Učenici će dati i sljedeće podatke pri popunjavanju instrumenta: spol, ocjenu na polugodištu, razred i odjeljenje. Skor na skaleru iznosi od 18–90, gdje je 18 minimalan, a 90 maksimalan skor. Veći skor pokazuje veću zainteresovanost za nastavu.

Populacija i uzorak

Populaciju u istraživanju čine učenici osnovne škole na području opštine Cazin. Istraživanjem je obuhvaćen uzorak slučajnog tipa 120 učenika IX razreda oba spola osnovnih škola: Skokovi, Ostrožac i Šturlić.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA I DISKUSIJA

Uzorak istraživanja čini 120 učenika muškog i ženskog spola. U strukturi uzorka više je zastupljen broj ispitanika muškog spola ($n = 66$ ili 55%) u odnosu na ispitanike ženskog spola ($n = 54$ ili 45%). Učenici muškog spola u odnosu na učenike ženskog spola imaju slabiji uspjeh u školi. Učenici muškog spola imaju veći broj nedovoljnog, dovoljnog i dobrog uspjeha u odnosu na učenice ženskog spola. Učenice ženskog spola u odnosu na učenike muškog spola imaju bolji vrlo dobar i odličan uspjeh.

Tabela 1 Uključenost učenika u nastavu prema skali zainteresovanosti učenika za nastavu

Zainteresovanost učenika za nastavu		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Zbir kognitivne UNN	niska zainteresovanost	15,80	5,116		
	umjerena zainteresovanost	23,32	3,320	35,343	0,000
	visoka zainteresovanost	27,00	1,826		
	Ukupno	22,59	4,430		
Zbir socijalne UUN	niska zainteresovanost	12,00	3,586		
	umjerena zainteresovanost	17,46	3,405	19,212	0,000
	visoka zainteresovanost	19,57	2,507		
	Ukupno	16,90	3,871		
Zbir emocionalne UUN	niska zainteresovanost	14,73	6,285		
	umjerena zainteresovanost	21,91	5,587	20,298	0,000
	visoka zainteresovanost	30,43	2,992		
	Ukupno	21,51	6,414		
Zbir UNN	niska zainteresovanost	42,53	12,512		
	umjerena zainteresovanost	62,68	9,521	37,613	0,000
	visoka zainteresovanost	77,00	5,627		
	Ukupno	61,00	12,421		

Legenda: UUN–uključenost učenika u nastavu

Jednofaktorskom analizom varijanse istražen je uticaj ukupne i pojedinačne uključenosti u nastavu (emocionalna, kognitivna i socijalna)

na zainteresovanost učenika za nastavu. Zainteresovanost za nastavu podijeljena je na nisku, umjerenu i visoku zainteresovanost. Utvrđena je statistički značajna razlika $p=0,000$ na nivou kognitivne, socijalne i emocionalne uključenosti učenika u nastavu na zainteresovanost učenika za nastavu. Utvrđena je statistički značajna razlika $p=0,000$ ukupne uključenosti učenika u nastavu na zainteresovanost učenika za nastavu. S obzirom da su rezultati istraživanja pokazali da uključenost učenika u nastavu dovodi do zainteresovanosti za nastavu nastavnicima treba prezentovati rezultate istraživanja i sugerisati im da učenike uključe, a samim tim i zainteresuju za nastavu kroz razne interaktivne oblika rada. Učenici se mogu nizom interaktivnih oblika rada poput radionica, slagalice, činkvine, KWL tabele, Venovog dijagrama, diskusije, vruće olovke uključiti i zainteresovati za nastavu.

Tabela 2 Uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na emocionalnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na spol učenika

Obilježja	F	p
ZZNkat	11,326	0,000
Spol	2,001	0,160
ZZNkat*Spol	2,091	0,128

Legenda: ZZNkat – zainteresovanost učenika za nastavu kategorije (niska, umjerena i visoka zainteresovanost učenika za nastavu)

Uticaj interakcije nije značajan (ZZNkat*Spol: $F = 2,091$, $p = 0,128$). To ukazuje da nema značajne razlike u uticaju zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na emocionalnu uključenost učenika u nastavu i spola. Uticaj interakcije nije značajan ni za zaseban uticaj spola (spol: $F = 2,001$, $p = 0,160$). Uticaj interakcije je značajan za zainteresovanost učenika za nastavu kategorije na emocionalnu uključenost učenika u nastavu (ZZNkat: $F = 11,326$, $p = 0,000$). Rezultati istraživanja pokazali su da zainteresovanost učenika za nastavu dovodi do emocionalne uključenosti učenika u nastavu. Razlog je u tome što učenici putem zainteresovanosti za nastavni predmet/te emocionalno uključuju u aktivnosti datog predmeta, jer kroz emocije prenesu koliko im je važna zainteresovanost za ono što rade. Sve što se radi popraćeno pozitivnim emocijama ima uspješne ishode.

Tabela 3 Uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na kognitivnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na spol učenika

Obilježja	<i>F</i>	<i>p</i>
ZZNkat	12,421	0,000
Spol	6,021	0,016
ZZNkat*Spol	1,795	0,171

Legenda: ZZNkat – zainteresovanost učenika za nastavu kategorije

Uticaj interakcije nije značajan (ZZNkat*Spol: $F = 1,795$, $p = 0,171$). To ukazuje da nema značajne razlike u uticaju zainteresovanosti učenika za nastavu na kognitivnu uključenost učenika u nastavu i spola. Uticaj interakcije značajan je za zaseban uticaj spola (spol: $F = 6,021$, $p = 0,016$). Uticaj interakcije značajan je za zainteresovanost učenika za nastavu kategorije na kognitivnu uključenost učenika u nastavu (ZZNkat: $F = 12,421$, $p = 0,000$). Razlog je u tome što zainteresovanost učenika vodi kognitivnoj uključenosti u nastavu, jer učenik koji je zainteresovan za rad na nastavnom predmetu/ima uključuje svoju kogniciju da bi što kvalitetnije riješio zadatke koji su mu postavljeni od strane nastavnika. Učenik koji je zainteresovan za rad nastoji da što bolje izvrši obaveze, jer želi da ima veće znanje i uspjeh.

Tabela 4 Uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na socijalnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na spol učenika

Obilježja	<i>F</i>	<i>p</i>
ZZNkat	13,260	0,000
Spol	0,066	0,797
ZZNkat*Spol	1,090	0,340

Legenda: ZZNkat – zainteresovanost učenika za nastavu kategorije

Uticaj interakcije nije značajan (ZZNkat*Spol: $F = 1,090$, $p = 0,340$). To ukazuje da nema značajne razlike u uticaju zainteresovanosti učenika za nastavu na socijalnu uključenost učenika u nastavu i spola. Uticaj interakcije nije značajan ni za zaseban uticaj spola (spol: $F = 0,066$, $p = 0,797$). Uticaj interakcije značajan je za zainteresovanost učenika za nastavu kategorije na socijalnu uključenost učenika u nastavu (ZZNkat: $F = 13,260$, $p = 0,000$). Razlog pronalazimo u tome što putem zainteresovanosti za nastavu učenik uključuje i socijalnu dimenziju gdje kroz rad sa drugima jača svoje socijalne

odnose i poboljšava saradnju. Kad su učenici zainteresovani za rad trude se da zajedničkim djelovanjima urade postavljene zadatke što bolje, a time jačaju grupnu koheziju.

Tabela 5 Uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na ukupnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na spol učenika

Obilježja	F	p
ZZNkat	18,065	0,000
Spol	3,102	0,081
ZZNkat*Spol	1,530	0,221

Legenda: ZZNkat – zainteresovanost učenika za nastavu kategorije

Uticaj interakcije nije značajan (ZZNkat*Spol: $F = 1,530$, $p = 0,221$). To ukazuje da nema značajne razlike u uticaju zainteresovanosti učenika za nastavu na ukupnu uključenost učenika u nastavu i spola. Uticaj interakcije nije značajan ni za zaseban uticaj spola (spol: $F = 3,102$, $p = 0,081$). Uticaj interakcije značajan je za zainteresovanost učenika za nastavu kategorije na ukupnu uključenost učenika u nastavu (ZZNkat: $F = 18,065$, $p = 0,000$). Zainteresovanost učenika vodi uključenosti učenika u nastavu što znači da učenik koji je zainteresovan ujedno je i uključen u nastavni proces. Nastavnik treba znati učenika zainteresovati za rad, jer zainteresovanošću učenika dolazi i uključenost u datu aktivnost. Učenici su tad aktivni sudionici nastavnog procesa.

Tabela 6 Uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na emocionalnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na uspjeh učenika

Obilježja	F	p
ZZNkat	19,719	0,000
Uspjeh	0,292	0,883
ZZNkat*Uspjeh	1,365	0,243

Legenda: ZZNkat – zainteresovanost učenika za nastavu kategorije

Uticaj interakcije nije značajan (ZZNkat*Uspjeh: $F = 1,365$, $p = 0,243$). To ukazuje da nema značajne razlike u uticaju zainteresovanosti učenika za nastavu na emocionalnu uključenost učenika u nastavu i uspjeha. Uticaj interakcije nije značajan ni za zaseban uticaj uspjeha (uspjeh: $F = 0,292$, $p =$

0,883). Uticaj interakcije značajan je za zainteresovanost učenika za nastavu kategorije na emocionalnu uključenost učenika u nastavu (ZZNkat: $F = 19,719$, $p = 0,000$). Razlog je u tome što zainteresovan učenik želi i emocionalnu uključenost u nastavu. Emocije su veoma bitne za razrednu klimu i ugođaj u radu. Nastavnik koji ima dobru razrednu klimu ima i veću zainteresovanost i uključenost učenika za nastavu. Kad u učionici vlada osjećaj ugođe, zadovoljstva i sreće učenik se sa lakoćom zainteresira i uključuje u rad.

Tabela 7 Uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na kognitivnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na uspjeh učenika

Obilježja	F	p
ZZNkat	29,852	0,000
Uspjeh	1,725	0,150
ZZNkat*Uspjeh	0,642	0,668

Legenda: ZZNkat – zainteresovanost učenika za nastavu kategorije

Uticaj interakcije nije značajan (ZZNkat*Uspjeh: $F = 0,642$, $p = 0,668$). To ukazuje da nema značajne razlike u uticaju zainteresovanosti učenika za nastavu na kognitivnu uključenost učenika u nastavu i uspjeha. Uticaj interakcije nije značajan ni za zaseban uticaj uspjeha (uspjeh: $F = 1,725$, $p = 0,150$). Uticaj interakcije značajan je za zainteresovanost učenika za nastavu kategorije na kognitivnu uključenost učenika u nastavu (ZZNkat: $F = 29,852$, $p = 0,000$). Nastavnikovo umijeće da učenika dovede do kognitivne zainteresovanosti za nastavu dovešće i do kognitivne uključenosti u nastavu. Nastavnik koji u radu traži od učenika da vježba svoje kritičko mišljenje i problemsko rješavanje zadataka ima u učionici učenika koji je zainteresovan i uključen u rad.

Tabela 8 Uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na socijalnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na uspjeh učenika

Obilježja	F	p
ZZNkat	21,074	0,000
Uspjeh	0,326	0,860
ZZNkat*Uspjeh	1,563	0,177

Legenda: ZZNkat – zainteresovanost učenika za nastavu kategorije

Uticaj interakcije nije značajan (ZZNkat*Uspjeh: $F = 1,563$, $p = 0,177$). To ukazuje da nema značajne razlike u uticaju zainteresovanosti učenika za nastavu na socijalnu uključenost učenika u nastavu i uspjeha. Uticaj interakcije nije značajan ni za zaseban uticaj uspjeha (uspjeh: $F = 0,326$, $p = 0,860$). Uticaj interakcije značajan je za zainteresovanost učenika za nastavu kategorije na socijalnu uključenost učenika u nastavu (ZZNkat: $F = 21,074$, $p = 0,000$). Kroz interaktivne oblike rada u nastavi nastavnik socijalizira učenike i poboljšava im bliskost i saradnju. Takav nastavnik u učionici ima učenike koji su zainteresovani i socijalno uključeni u nastavu.

Tabela 9 Uticaj zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na ukupnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na uspjeh učenika

Obilježja	F	p
ZZNkat	37,464	0,000
Uspjeh	0,346	0,846
ZZNkat*Uspjeh	1,749	0,130

Legenda: ZZNkat – zainteresovanost učenika za nastavu kategorije

Uticaj interakcije nije značajan (ZZNkat*Uspjeh: $F = 1,749$, $p = 0,130$). To ukazuje da nema značajne razlike u uticaju zainteresovanosti učenika za nastavu na ukupnu uključenost učenika u nastavu i uspjeha. Uticaj interakcije nije značajan ni za zaseban uticaj uspjeha (uspjeh: $F = 0,346$, $p = 0,846$). Uticaj interakcije značajan je za zainteresovanost učenika za nastavu kategorije na ukupnu uključenost učenika u nastavu (ZZNkat: $F = 37,464$, $p = 0,000$). Statistički je značajno da zainteresovanost učenika za nastavu dovodi do uključenosti učenika u nastavu. S obzirom da se pokazalo da zainteresovanost učenika za nastavu vodi uključenosti učenika u nastavu nastavnicima treba prezentovati nalaze istraživanja i sugerisati im da učenike zainteresuju, a samim tim i uključe u rad putem raznih interaktivnih oblika rada. Učenici vole interaktivan rad i sami se izjašnjavaju da bi na takav način voljeli raditi uvijek, jer ih kroz interaktivan rad interesuje nastavni sadržaj, a da bi njega uradili uključuju se u rad.

ZAKLJUČAK

Iz dobivenih rezultata istraživanja vidimo da postoji statistički značajna razlika ukupne uključenosti učenika u nastavu kao i njenih pojedinačnih dimenzija: emocionalna, kognitivna i socijalna uključenost na zainteresovanost učenika za nastavu. Također, dobiveni rezultati istraživanja pokazali su da postoji statistički značajna razlika zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije (niska, umjerena i visoka zainteresovanost učenika za nastavu) na emocionalnu, kognitivnu i socijalnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na spol i uspjeh. Statistički značajna razlika postoji i kod zainteresovanosti učenika za nastavu kategorije na ukupnu uključenost učenika u nastavu s obzirom na spol i uspjeh.

Na osnovu dobivenih rezultata istraživanja koji su se pokazali značajnim smjernice za unapređenje nastavne prakse su sljedeće:

1. Rezultate istraživanja prezentovati na Nastavničkom vijeću, Odjeljenskom vijeću ili Stručnim aktivima u školi.
2. Predložiti nastavnicima interaktivne oblike rada u nastavi i pokazati ih: radionice, slagalica, činkvina, KWL tabele, Venovog dijagrama, diskusija, vruća olovka i mnogi drugi.
3. Uvesti nove oblike rada za određene predmete. Npr., dobar primjer je metoda kooperativnog učenja u nastavi prirode i društva (vidi više Čatić i Sarvan, 2008. str. 11-46).
4. Pedagog škole navedene interaktivne oblike rada može prezentovati na Nastavničkom vijeću. Isto tako pedagog kroz posjete i analize časova može nastavnicima da sugeriše da primjenjuju u radu s učenicima interaktivne oblike rada. Pedagog na časovima odjeljenske zajednice može izvesti u radu sa učenicima interaktivne oblike rada i pokazati nastavnicima da oni dovode do zainteresovanosti i uključenosti učenika u nastavu, jer će iz prve ruke vidjeti koliko učenici vole interaktivan rad.
5. Pedagog kroz praćenje savremene literature i rezultata istraživanja dobivenih ovim i drugim sličnim istraživanjima, nastavnicima treba da sugeriše poboljšanje njihovog rada koji će dovesti do uključenosti i smanjiti pasivnost učenika u nastavi.

Moje preporuke za dalja istraživanja su da se istražuje problematika na

sličan način na koji je odrađeno u ovome radu zbog komparacije rezultata istraživanja. Prateći kakvi su rezultati dobiveni ima se uvid koliko su nastavnici prihvatili savjete za poboljšanje u radu s učenicima i koliko se poboljšala uključenost učenika u nastavu putem zainteresovanosti. Budućim istraživačima sugerišem da istražuju i problematiku osobina nastavnika i zainteresovanosti učenika za nastavu, uticaja roditelja na zainteresovanost učenika za nastavu, zainteresovanost za određeni nastavni predmet i uključenost u nastavu, uticaj interaktivnih oblika rada na zainteresovanost učenika u nastavi i uticaj interaktivnih oblika rada na uključenost učenika u nastavi.

LITERATURA

Boras, M. (2009). Suvremeni pristupi nastavi prirode i društva. *Život i škola*, 21, 1, str. 40–49.

Bezinović, P., Marušić, I., Ristić Dedić, Z. (2012). *Opažanje i unapređivanje školske nastave*.

Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Ćatić, R., Saravan A. (2008). *Kooperativno učenje u nastavi prirode i društva*. Zbornik radova. Pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici, Zenica.

Jensen, E. (2003). *Super – nastava. Nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje*. Zagreb: Educa.

Jeremić, M. (2012). Filozofija s djecom i motiviranje na učenje. *Metodički ogledi*, 19,2, str. 79–87.

Lalić-Vučetić, N. Z. (2015). *Postupci nastavnika u razvijanju motivacije učenika za učenje*. Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet.

Mejovšek, M. (2003). *Uvod u metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Pallant, J. (2009). *SPSS priručnik za preživljavanje. Postupni vodič kroz analizu podataka pomoću SPSS-a za Windows (verzija 15), prevod 3. izdanja*. Beograd: Mikro knjiga.

Perućica, R. (2017). Motivacija za učenje u zavisnosti od pola i uzrasta učenika. *Biomedicinska istraživanja* 8(1), str. 69–74.

Rimm-Kaufman, S. E., Baroody, A. E., Larsen, R. A. A., Curby, T. W., & Abry, T. (2015). To what extent do teacher-student interaction quality and student gender contribute to fifth graders engagement in mathematics learning? *Journal of Educational Psychology* 107(1), 170–185.

Rovan D., Pavlin-Bernardić, N. i Vlahović-Štetić, V. (2013). Struktura motivacijskih uvjerenja u matematici i njihova povezanost s obrazovnim ishodom. *Društvena istraživanja* 22(3), str. 475–495.

Rovan D., Šimić, K. i Pavlin-Bernardić, N. (2017). Odnos motivacijskih i epistemčkih uvjerenja s uključenosti učenika u učenju kemije. *Psihologijske teme* 26(3), str. 649–673.

Suzić, N. (2007). *Primjenjena pedagoška metodologija*. Banja Luka: XBS.

Suzić, N. (2010). *Pravila pisanja naučnog rada: APA i drugi standardi*. Banja Luka: XBS.

Stanković-Janković, T. (2012). *Učenje učenja i emocije u nastavi*. Banja Luka: Art Print.

Svedružić, A. (2012). Razvoj interesa u konstruktivističkoj nastavi fizike *Život i škola* 27(1), str.134–152.

Šimić Šašić, S. i Sorić, I. (2011). Kvaliteta interakcije nastavnik-učenik: Povezanost s komponentama samoreguliranog učenja, ispitnom anksioznošću i školskim uspjehom. *Suvremena psihologija* 14(1), str. 35–55.

Tot, D. (2010). Učeničke kompetencije i suvremena nastava. *Odgojne znanosti*, 12, 1, str. 65–78.

Interest and involvement of students in teaching

Summary: This empirical research addresses the interest and involvement of students in teaching. The standardized instruments were used in the research: UN - Student interest in teaching and UUN - Student involvement in teaching. The research was done on a sample of 120 students of IX grade of elementary schools. The aim of the research was to examine the impact of students 'interest in teaching on students' involvement in teaching. A one-factor analysis of variance explored the impact of student involvement in teaching on students' interest in teaching. A statistically significant difference between total involvement and individual dimensions of involvement (emotional, cognitive and social) was found on students' interest in teaching. The impact of the interaction is also significant for students' interest in category teaching (low, moderate, and high interest) on overall involvement and its individual dimensions of engagement in teaching with respect to gender and success. The impact of the interaction is significant only for the separate influence of gender on students' cognitive involvement in teaching.

Keywords: student, teacher, interest, motivation, involvement.